

1638/.

SPECIMEN INAUGURALE MEDICUM,

SISTENS

DIAGNOSIN MORBORUM
HEPATIS,

QUOD,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

ADIPISCATUR,

CONSENTIENTE AMPLISSIMO MEDICORUM
ORDINE

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI

SUBMITTIT

AUCTOR

GEORGIUS PROFFEN,

EINBECA-HANNOVERANUS,

CHIRURGUS PRIMARIUS IN NOSOCOMIO MARITIMO REVALENSI.

DORPATI,

TYPIS J. C. SCHÜNMANNI.

MDCCCXVII.

I m p r i m a t u r :

conditione tamen, ut, antequam divulgetur dissertatio typis excusa, septem exemplaria, in rationem jussus superiorum distribuenda, administrationi Universitatis, cui censura librorum mandata est, tradantur.

Dorpati, d. xix. Feb. mdcccxvii.

D. Chr. Fr. Deutsch,

Prof. et Censor.

D 17719

P r o ð m i u m.

Diagnosin morborum sacram esse ancioram cui ars rationalis medici innititur, quis est, quin concedat. Qua ratione ductus, cum illustri huic academiae specimen deberem inaugurale, etsi ex aliis medicinae partibus non defuisset apta dissertationis materia, istam tamen praeferendam esse judicavi. Ego quoque methodum cl. Sauvages in nosologia sua methodica propositam secutus sum, ita tamen ut plurimorum specierum descriptiones probatissimis quos in auxilium vocavi, autoribus debeantur. Suppleat interea lector benevolentia sua,

quae meliora tradi, evolvi accuratius ac polita magis evulgari potuissent.

Caeterum maxime in votis habeo, ut conamen hocce meum in aegrotantium commodum cedat, ita et opellae meae tenuis proemium consequar, nec scopo praefixo excidere potero.

Classis I.

Diagnosis morborum hepatis.

Genus I. Hepatalgia.

Dolor diuturnus obtusus in genere gravativus in regione hepatis cardiae sc. vel hypochondrii dextri praesens, inclinatione corporis ad latus dextrum, pressione externa et repletionem ventriculi auctus, plerumque cum pallido flavo faciei et albugineae colore stipatus, qui excretionis alvinae abnormitates vix non semper habet comites.

Species 1. Hepatalgia ab infarctu. Sensatio molesta supra descriptae indolis, raro totam distantiam hepatis occupans, sed certas tantum illius partes; aut lobum dextrum aut mediam cardiacam partem, aut lobum sinistram versus sinistras costas spurias. Augmentum doloris observatur a pressione externa, incurvatione corporis et post cibos largiter ingestos. Ven-

triculo nimis repleto respirationis negotium plus minusve simul fit anxium, quae dyspnoea interdum tussi sicca conjuncta est. Decubitus molestus in latere sinistro, ob auctam hepatis magnitudinem. Appetitus prostratus, alvus segnis, faciei et oculorum color pallido flavescent.

Species 2. Hepatalgia steatomatosa, s. sarcomatosa. Dignoscenda erit per modicum dolorem constantem et tumores discretos duros hepatis manui exploranti percipiendos. His non inventis morbus ab hepatalgia ex infarctu dignosci nequit; quoad symptomata reliqua et eventum refert infarctum, nullius vero curationis capax est. (a)

Species 3. Hepatalgia calculosa. Est hepatalgia a calculis in ipsa hepatis substantia generatis et praesentibus orta, qua ratione a calculis felleis differt. Eadem ac infarctus habet symptomata et pro vera natura sua vivo corpore dignosci nequit. Incurabilis insuper est, et, ni alia mortis causa praeveniat, per hydropem letalis.

(a) De Haen ratio medendi, Tom. VI., Cap. II., p. 64.

Species 4. Hepatalgia spasmodica. Dolor periodicus, non diuturnus; remissio quin intermissio vera omnium symptomatum, causae praegressae, quas inter animi pathemata primum occupant locum, denique temperamentum cholericum hujus speciei diagnosi ansam praebent.

Species 5. Hepatalgia scirrhusa. Scirrhus iste dignoscitur e praegressa hepatide non resoluta, nec in supurationem conversa, duritie et renitentia in hypochondrio dextro, gravitate in parte adfecta, sensu ponderis praeprimis si respiratio paulo major fiat, laesis functionibus visceris et vicinorum, quae aucta sua mole comprimit. Diu eodem in statu manet sine notabili incremento morbus.

Genus II. Hepatitis.

Diagnosis difficilior ac multis videatur, cum perquam raro inflammatio haec existit sola, sed vicinae etiam partes, v. g. cystis fellea, duodenum, ventriculus, pancreas eadem labe sat facili infestantur negotio. Symptomata alia inflammationem convexae hepatis superficiei nuntiant, concavae alia.

Species 1. Inflammatio super-

ficie*i* convexae. Dolor gravis, pungens, quem inspiratio profunda, circumactio in latus sinistrum, elevatio hepatis per pressionem externam, tum excitant, tum augent. Adscendit iste ad scapulam, ad collum, quin in brachium dextrum progreditur. Plerumque lobus hepatis major dexter inflammationi sedem praebet; si vero lobus sinister magis esset correptus, tunc symptomata accedunt, quae gastritidem mentiuntur. Quam tamen fallaciam eo avertimus, ut diligenter examinemus, an guttulae paucae potus vomitum extemplo cieant, quod semper fit in gastritide, cum in hepatitide magna potus copia opus fit antequam vomitus exoritur. Praeterea hic dolor urens abest, qui in gastritide deglutitionem semper sequitur, Hypochondrium dextrum tumidum et tensum.

Species 2. Inflammatio superficiei concavae. Inspiratio indolens; hypochondrium non tensum; nausea, angor, vomitus, quibus medico nondum experientia edocto facile suspicio possit incidere, febrem adesse biliosam. Abest interea perquam raro dolor iste pathognomonicus, qui, sub scapulam adscendit, abinde

ad claviculam et nucham dirigitur, quo febris biliosa omnino caret. Cum cystis fellea ductusque biliferi simul plerumque sint inflammati, symptomata icteritia rarissime tantum desunt. Cystis interdum fellea ultra costarum marginem eminet, instar tumoris; semper sub musculo recto abdominis.

Species 3. Hepatitis occulta, chronica. Hanc speciem D. Meredig (b) non longe abhinc tam graphice depinxit, ut nil restet, quod addere possem.

Species 4. Hepatitis spuria, s. muscularis. In musculis abdominis sedem agnoscit suam. Quamvis tantam similitudinem cum hepatitide habeat, ut hac laborans Stasianus quidam apud Galenum (c) ab aliis medicis abscessum in hepate habere iudicatus fuerit; sicuti etiam mulier apud Valerianam (d) tumore phlegmonoso hepatis decumbere pronuncia retur; non tamen difficile erit, formare diagnosin speciei huius illi, qui cum Galeno

(b) De occulta et chronica jecinoris inflammatione. Dorpati. 1811.

(c) Lib. V. de loc. affect. cap. VII.

(d) Lib. IV. observationum, cap. V.

colorem totius corporis, utpote maximi ad hos affectus cognoscendos adminiculi, penitius consideraverit; siquidem hic in Inflammatione musculos duntaxat occupante vividus roseus per totum morbi decursum permanet, in inflammatione hepatis contraria ratione pallidus, citrinus, cum fusco quodam virore observetur. Adjunxerit praeterea pulsationem tumoris cum ejus circumscriptione ultra hepatis limites extensa, absentiam tussis, vomitus, singultus.

Genus III. Abscessus hepatis.

Morbus semper est secundarius hepatitidis praegressae, vix unquam sanabilis ob corrodentem ichoris collecti mixtionem. Cognoscitur ex signis praegressis, tumore loci, mutatione symptomatum, loco doloris jam praesente gravitate partis, manente ictero, debilitate magna, febricula hectica, siti ingente.

Differt a tumore vesicae felleae supra memorato: quod suppurationem committentur dolor pulsatorius, horrores vagi, frequentiores et diuturniores; quod tumor ab abscessu factus non adeo limitatam habeat figuram, neque statim in tali tumore

fluctuatio adpareat et primo percipiatur in centro tumoris, omni reliquo ambitu adhuc duro; denique vesica fellea turgida sub musculo duntaxat recto abdominis prominet, abscessus nunquam in hoc loco.

Differt porro ab abscessu muscutorum abdominis, hepatitidos, quam spuriam antea vocavimus, sequela, ut talis abscessus magis mobilis sit, neque signa hepatis re vera inflammati praegressa sint.

Genus IV. Profluvium hepaticum.

Species 1. Diarrhoea et dysenteria biliosa. Sapor amarus, sitis magna, dolores colici graviores post evacuatam materiam biliosam interdum viridescentem remittentes, sensibilitas hypochondrii dextri aucta, urina crocea, color faciei subfuscus circa os, praecipua hujus speciei sunt signa.

Species 2. Fluxus hepaticus. Tenemus nullus, dejectiones alvi loturae carnis non absimiles feces non continent. In initio hae dejectiones non raro mucosae tantum sunt. • Appetitus perit et aeger potissimum alimenta abhorret, e regno ani-

mali petita. Plus ter quaterve alvum aeger non deponit. Sitis magna. Inferiori morbi periodo corpus macescere incipit, pedes oedematose tumescunt et hydrops oritur ascites quin universalis. Ad morbos rarissimos jure numerandus est, cum nec *Friedericus Hoffmann*, nec *Cullenius*, viri in praxi quam maxime versati, unquam occasionem nacti sunt, fluxum videndi hepaticum. *Richter* nuperrime canalem intestinalem ejusque vasa locum hujus morbi natalem accusavit.

Classis II.

Diagnosis morborum vesicae felleae.

Genus I. Cystitis.

Certum atque pathognomomicum signum est icterus, quem febris semper sat conspicua comitatur, et tumor hypochondri dextri, qui digitis prementibus facile obediat intropulsus et mobilis, calculos fere semper tactu manifestans. Differt a tumida vesica fellea in morbis hepatitis ipsius per absentiam febris et icteri. In-

terdum, uti jam antea monui, cum hepatide complicata est, et tum utriusque signa simul aderunt.

Genus II. Tumor vesicae felleae.

Species 1. Tumor a sola bilis secretione abundante. Hic aliquando tam magnus est, ut ad os ileum dextrum usque pertingat, continens plerumque materiam biliosam, interdum liquidum limpium inodorum, saporis leviter subsalsi, coloris parum subviridescantis (e) quandoque pus continet, saepissime uno cum liquido calculos; imo legitur hunc tumorem sponte fuisse ruptum.

Cognoscitur situ, mobilitate, fluctuatione et quod pressione facta ut plurimum dispareat, alvo subsequente.

Species 2. Tumor vesicae felleae suppuratorius Talem *Büchner* (f) describit, a contusione ortum, qui sponte extrorsum aperiebatur et una cum pure multos foenerabat calculos. Distinguitur a priori signis inflammationis et supurationis praegressae.

(e) van *Swieten* Comment. in Boerh. §. 935.

(f) Act. natur. curiosor. Vol. IX. p. 91.

Genus III. Calculus vesicae felleae.

Est corpus alienum concretum, raro lapideum, in organis bilis natum, flavum, lividum, viride fuscum aut nigrum, variae magnitudinis figurae ac duritiei. Saepe unctuosum, quandoque majori numero ad 10,100 et quod excurrit, in una vesica reperibile. Noscitur ex dolore pertinaci, gravativo et continuo hypochondrii dextri, ictero omnium saepe remediorum efficaciam eludente, corpus flavedine tingente, cui, si diuturnior fuerit morbus, anasarca adjungi solet. Quibusdam nausea continua, vel etiam ciborum vomitio; in aliis dolor ischiadicus atrocissimus et asthma diuturnum conjunguntur, ut suffocationis periculum subversetur, alvo simul adstricta, et si malum provecius sit, extremitatibus saepe frigidis.

Calculus iste ab aliis calculis in corpore humano reperiendis differt materia, ex qua conflatus est, biliosa, ponderis levitate; tandem ignem concipiendi facultate; hos enim characteres nulli, nisi calculo biliari, proprios esse, experimenta confirmat.

A calculis intestinalibus distinguitur, quod hi in aquam projecti huic non innascent, neque flammam concipiant, nec etiam in pulverem redacti bili cysticae sint similes, nullum denique amaritiei gustum foenerent.

Classis III.

Diagnosis morborum systematis biliferi.

Genus I. Icterus.

Color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore imo in ipsis cartilaginibus et ossibus, si inveteratus sit morbus. Urina crocea chartam lintheaque tingit immissa, feces gryseae, alvus consueto tardior, flatulentia, pigritia aut animi languor, visus obscurus et interdum omnium objectorum apparens flavedo, pruritus et ariditas cutis, ictero valde inveterato; neque tamen semper salivae sapor amarus deprehensus fuit.

Differt a chlorosi, in qua etiam cutis color saepe luteus est, quod sclerotica

albissima permaneat nec lotium linteum tingat. Iisdem signis a colore melancholico distinguitur.

Species 1. Icterus hepaticus. A bile verisimillime hepatica resorpta ortus. Species haec lente evolvitur, color cutis minus flavet, ex pallore flavescit potius, alvus colorata est, urina minus tincta et causa morbi quam plurimum in leviori hepatis infarctu quaerenda est.

Species 2. Icterus cysticus. Color cutis magis flavet, alvus contra omnino fere albet, urina profunde crocea, causa profundior cysticum, ut videtur, afficiens ductum.

Species 3. Icterus flavus. Duplicem plerumque icteri speciem ponere solent medici, flavum nempe et nigrum licet certe plurimae colorum diversitates inter levissime flavescentem et nigrum intercurrant. Imaginem iam antea adumbravi.

Species 4. Icterus niger. Melas icterus graecorum. Est morbus ut plurimum diuturnus, apyretus, qui cutem fere universam colore nigro, vel diffuso, vel guttato, vel maculoso deturpat. Gradu tantum a specie antecedente differre, ut ajunt, mihi

non videtur; cum flavus et longissima duratione saepius in cachexias alias et mortem, quam in icterum nigrum transeat, quod, si gradu duntaxat ab hoc distaret, fere semper accidere deberet.

Species 5. Icterus diversicolor. Visa est aurigo tota facie ad guttur usque viridi, dextro corporis latere atro, flavo sinistro; urina modo flava, modo viridis excernebatur. (g)

Species 6. Icterus a bile viscidior, difficilius exire potente. Circa hunc Galenus (h): idem contingere vesicae felleae, quod in vesica urinaria a retento nimis diu lotio observatur; illam nempe quasi paralyticam fieri, nec commode posse suarum fibrarum ope bilem jam spissiorex exprimere. His, notante eodem, sine febre icterus fit urgente in hypochondrio dextro gravitatis cujusdam sensu. Frequens est literatis vitam sedentariam agentibus.

Species 7. Icterus calculosus. A calculis viarum biliarium, qui ex spas-

(g) Ephem. nat. cur. Centur. 5 observ. 42.

(h) De locis affectis cap. ultim.

mis et acutis doloribus in hypochondrio dextro, ac potissimum in concava hepatis parte, excitatis, vomitu frequenti et excrementis argillaceis cognoscuntur.

Species 8. Icterus inflammatorius. Semper symptomaticus est. Vid. supr. sub hepatitis.

Species 9. Icterus a metastasi. In initio febrium ante diem septimum saepe icterus oboritur, qui malus habetur, nisi succedat evacuatio per alvum, urinam aut haemorrhagiam narium, aut cum rigore oritur. Stimulum enim morbi ad hepar deferri illudque obstrui significat, unde icterus nascitur, plus minus diu durans.

Species 10. Icterus criticus. Incitamentum morbosum jam mitigatum ad hepar ruit, non diu ibi permanens, sed evacuatione adorta ultimum intemperiei hepatis vestigium delens. De eo Hippocrates ait (i): quibus in febribus die septimo, aut nono, aut decimo quarto icterus oboritur, bonum. Et in Coacis praemotionibus idem: nisi hypochondrium dextrum durum fiat, alioquin non bonum. Icterus criticum so-

lum modo in febribus intestinalibus s. gastricis esse expectandum, vix erit monendum.

Species 11. Icterus a febre intermittente. Non est, nisi febris intermittens larvata, quae icterum mentitur. Per periodos decurrit certos vera intermissione interruptos. Loco frigoris pyretici aegrum icterus invadit. Finitur urina flava lateritia quivis paroxysmus. Maxime typum intermittens quartanae sibi servat. Autumnales febres saepe aliquid ictERICI habent adjunctum.

Species 12. Icterus gravidarum. Forte a tumente utero abdominalia viscera comprimente et intestina saepe mirum in modum a situ suo removente oritur. Mulieres praeterea specie hac icteri laborantes, durissimas et magnae admodum molis aliquot diebus post puerperium deponunt feces, ut non improbabilis suspicio nascatur, colon illo in loco, ubi sub hepate ponitur, fecibus talibus accumulatis distentum, ductum, Cysticum comprimere potuisse.

Species 13. Icterus neophytorum. Primis tantum vitae diebus appa-

(i) Sect. IV. aphorism. 64.

ret nunquam ferè ultra diem decimum aut decimum quartum observatur. Infantes ad illam proni, cum vix e gremio materno exclusi sint cutem jam profunde rubram offerunt quae tertio quartove die in colorem fuscum, flavum cuprinumve abit. Paucis absolvitur morbus diebus et periculo expers plerumque excretionibus alvinis meconium viscidum evacuantibus terminatur, quas interdum cutis desquamatio instar criseos secundariae sequitur.

Species 14. Icterus hystericus. Primum a Sydenhamio graphice descriptus (k). Morbus transitorius, levis, manifestis hysteriae signis stipatus.

Species 15. Icterus niger scorbuticus. Casum hujus speciei immortalis Boerhave (l) observavit ejusque imaginem sequentibus depinxit verbis: faciei color ad nigrum vergebat, caput et reliquum corpus colore intense flavo perfundebantur. In sedibus nullum flavedinis signum, urina autem bile saturata videbatur. A plurimis annis aeger scorbutico laborabat.

(k) Prax. medic. Sect. IV. cap. VII. p. 271.

(l) Consult. medic. epist. XVI.

Species 16. Icterus a venenis. Ita Galenus observavit (m) imperatoris servum, qui viperas venari solebat ab hoc animali demorsum, viridi porraceo colore totum corpus habuisse perfusum. Et Lansonius nobiscum communicavit, hominem in manu dextra a fele domestica commorsum insigni dolore et tumore manus correptum fuisse, quibus cessantibus icterus flavus successit, qui per quadraginta dies duravit. In alio homine, quem canis in crure momorderat, pariter pertinacem icterum vidit nasci.

Species 17. Icterus periodicus. Per periodos recurrens, in juniore aetate saltem observandus, frequentior in senium vergentibus, moerore diuturno affectis et memores iras diu noctuque sub pectore versantibus. Optime a cl. Svietenio, qui frequentem occasionem habuit, morbum hunc videndi in summum medentium usum descriptus legitur (n) et sequentia symptomata ad amussim ponderaturo facili erit cognitu.

(m) de loc. affect. lib. V. cap. VIII.

(n) l. c. §. 950.

Incipiunt aegri conqueri de quadam tensione molesta circa praecordia et ponderis quasi gravantis sensu: quibusdam aliquot a pastu horis acris cardiae dolor fit, qui quandoque per plures menses praecedit icterum talem periodicum. Observatur tunc levis quandoque flavedo in cantho oculorum majori, urinae parum plus coloratae sunt et per alvum biliosa excrementa deponuntur. Postea subito, nulla saepe causa procatactica accedente, oritur in explicabilis anxietas, dolor intolerabilis circa cardiam, imo etiam per totum abdomen, quem tunc colicum vel iliacum dolorem credunt. Accedit febris, vomitus enormis, et dum per aliquot horas symptomata haec duraverunt, remittunt, sed totum corpus ictericio colore perfunditur. In quibusdam primo tali insultu tota facies et pectus flavescit, non vero reliquae corporis partes. Urina tingitur saturatissimo colore flavo et satis commode se habent. Quosdam et molestus dolor lumbos et latera obsidet, antequam icterici fiunt. Post viginti quatuor horas quandoque citius, quandoque serius, tales aegri commode se habent, et cum pondus illud gravans praecordia amplius

non sentiant, integram sanitatem brevi confidunt. Urinae sensim fiunt minus coloratae, flavus cutis color evanescit successive et post paucos dies nihil omnino de morbo superesse videtur. In quibusdam etiam intolerabilis pruritus adfuisse toto tempore, dum cutis corporis bili perfusa flavesceret, observatum est. Post aliquot septimanas, quandoque etiam post aliquot menses, tota haec malorum series eodem ordine redit et ubi plures tales insultus perpassi sunt aegri manet icterus perpetuus, subinde quidem ingravescens, sed non tam validis symptomatibus insultus stipatur. Color ictericius tunc saturatissimus, per universum corpus diffunditur, ipsa saliva aniarescit, tandem progressu temporis nigrescunt fere toto corpore, pedes incipiunt tumere sensim magis magisque, dein et abdomen, et hydropici pereunt. Quandoque et contingit, insultum hujus morbi adeo validum esse, et febrem comitem adeo intensam, ut vera hepatitis inflammatio sequatur cum morte subita.